

4.

HIMLENES RIKE ER KOMMET NÆR

HOVEDBUDSKAPET I JESU FORKYNNELSE OG VIRKE

Matteusevangeliet forteller at Døperen Johannes forkynte «*Himlenes rike er kommet nær!*» da han begynte sin gjerning (Matteus 3,2). «*Vend om, for himlenes rike er kommet nær,*» sa han. Døperen pekte på den virkeligheten som ville komme med Jesus.

Verken Markus eller Lukas siterer dette ordet av Døperen Johannes. Men når de skriver om Jesu forkynnelse og virke, forteller de at han proklamerte det: «*Guds rike er kommet nær!*» Jesus pekte på den realiteten som fulgte med hans eget komme til jorden. Han kom med det i sin egen person.

Himlenes rike og Guds rike

Men hvorfor skriver Matteus «himlenes rike» og Markus og Lukas «Guds rike»? Svaret finner vi i hvem som er evangeliens adressater. Igjen ser vi hvor jødisk Matteus-evangeliet er. Mange bibellesere vet at jødene på grunn av ærefrykt for Guds hellige navn (JHWH - יהוה) ikke uttalte det, men i stedet sa et annet navn, nemlig 'Adonaj (אֲדֹנָי) som også betyr «Herre». Også navnet Gud (hebraisk: 'Elohim) var så hellig at det ikke ble uttalt. Det er ikke uvanlig at når noen skriver ordet Gud, så skrives det slik: G-D – med en bindestrek mellom G og D.

Markus og Lukas, som skrev for ikke-jøder, kunne derimot uten vanskeligheter skrive Gud (Theós - θεός - på gresk) og Guds rike.

En annen ting å merke seg er at Matteus ikke skriver «Himmelriket er kommet nær» i entall, men «*Himlenes rike*» i flertall (gresk: ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν - Basileía toon 'ouranoon) i flertall. Igjen ser vi det jødiske. På hebraisk er det מלכות השמים - «Malkuth ha-Shamayim». Jødene regnet flere himler, lag på lag. Israels Gud hadde skapt dem alle og er Herre over dem alle.

Alle evangelistene bruker det greske begrepet - βασιλεία («basileía») der vi på norsk har «riket», en oversettelse av det hebraiske «malkut». Konge heter på hebraisk: מלך - «mælæk», på gresk: βασιλεύς - «basileús». En presis oversettelse vil derfor være «kongerike», slik det er på engelsk; «Kingdom». Gud er konge i dette riket. Gud er konge og hersker.

Det er dette «himlenes eller Guds kongerike» som kommer nær gjennom Jesus.

Himlenes rike eller Guds kongerike er kommet nær

Men hva betyr det at det er «kommet nær». Ordet «nær» er oversatt fra det greske adverbet ἔγγυς - «'eggýs». «Kommet nær» har en form av verbet (i aorist: ἤγγικεν - uttales «'éngiken») som betyr at det er kommet nær, men enda ikke kommet i full kraft. Alt det vi ser i Jesu virke, er en forsmak eller et tegn på det som skal bli fullkommen og total virkelighet når himlenes rike kommer i kraft. Himlenes rike eller Guds rike er i ferd med å bryte inn gjennom Jesu første komme til jorden. De som fulgte ham, så det for eksempel gjennom helbredelser og dødeoppvekkelser. Andre opplevde når han sa «syndene dine er tilgitt». Ved Hans andre komme kommer himlenes rike i full kraft og i all sin herlighet.

At «himlenes rike er kommet nær» kan ses på linje med at Jesus kom i menneskelig skikkelse, som en fornedret og lidende tjener. At Jesus var sann Gud, var skjult for manges øyne. Men når Han kommer igjen i herlighet ved tidens ende, da skal alle se Jesus i guddommelig herlighet, som Konge.

Se for deg en vegg. På den ene siden av veggen er Guds himmel. Der, i det himmelske, er Guds nærvær fullkommet. På den andre siden av veggen er jorden der menneskene bor. Der er også synden og dens ødeleggelser synlige. Når Jesus begynner sitt virke, blir det en mengde hull i denne veggen. Det begynner å strømme velsignelser over menneskene på jorden. Mange får høre at syndene deres er tilgitt, mange blir befridd fra onde ånder, mange blir helbredet, og noen blir til og med reist opp fra de døde! Alt kommer fra den gode himlenes Gud som nå er synlig til stede på jorden i sin Sønn Jesus Kristus.

Slik fortsetter det gjennom Jesu Kristi Kirke gjennom historien. Der Kirken er, der er Guds rike kommet nær. Men det er enda ikke kommet i kraft. Det er bare nært, på gresk ἤγγικεν.

Hva sier bibelordene om Guds rike og himlenes rike?

Vi vil se på enkelte ord som belyser dette. (Du vil legge merke til at jeg konsekvent bruker flertallsformen «himlene» i samsvar med det greske ordet.)

Matteus 3,2: Døperen Johannes forkynte: «Vend om, for himlenes rike er kommet nær!»

Matteus 4,17: Fra da av begynte Jesus å forkynne: «Vend om, for himlenes rike er kommet nær!» Markus skriver (1,14f): «Jesus kom til Galilea og forkynte Guds evangelium og sa: «Tiden er inne, Guds rike er kommet nær. Vend om og tro evangeliet!» Lukas skriver det slik (4,14f): «I Åndens kraft vendte Jesus tilbake til Galilea, og ryktet om ham spredte seg i hele området. Han underviste i synagogene og fikk lovord av alle ...» Det er i denne sammenhengen han leser fra profeten Jesaja (61,1ff):

«Herrens Ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige. Han har sendt meg for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri og rope ut et nådens år fra Herren.»

Det er en herlig beskrivelse av evangeliet – og av at Guds kongerike er kommet nær.

Etter at Jesus hadde proklamert at «himlenes rike er kommet nær», forteller Matteus (4,23): «Siden dro Jesus omkring i hele Galilea; han underviste i synagogene deres, forkynte evangeliet om riket (*basileía*) og helbredet all sykdom og plage hos folket.» Dette er Matteus sin presise definisjon av hva det betyr at «himlenes rike er kommet nær.»

I bønningen «Vår Far i himmelen» (Matteus 6,9ff) sier Jesus: «For riket (*basileía*) er ditt og makten og æren i all evighet.» Hvilket rike (*basileía*) er det han snakker om? Det må være Guds kongerike, det som er i himlene og bryter fram på jorden gjennom Jesus og evangeliet.

I Matteus 9,35ff står det: «Jesus vandret nå omkring i alle byene og landsbyene. Han underviste i synagogene deres, forkynte evangeliet om riket (*basileía*) og helbredet all sykdom og plage. Og da han så folkemengden, fikk han inderlig medfølelse med dem ...» Deretter skriver Matteus (10,1ff): «Han kalte til seg de tolv disiplene sine og ga dem makt til å drive ut onde ånder og helbrede all sykdom og plage.» Det forteller både hva himlenes rike på jorden består i og at disiplene får i gave og oppdrag å bringe himlenes rikes nærvær videre.

Videre skriver Matteus (10,5ff): «Gå og forkynn: Himlenes rike er kommet nær! Helbred syke, vekk opp døde, gjør spedalske rene og driv ut onde ånder!» En mer presis definisjon av hva det betyr at himlenes rike er kommet nær, kan vi neppe få.

Lukas skriver disse ordene på litt forskjellige steder. I 9,1-6 står det: «Jesus kalte sammen de tolv og ga dem myndighet over alle onde ånder og makt til å lege sykdommer. Så sendte han dem ut for å forkynne Guds rike (gresk: *basileía tou Theou*) og helbrede syke ... Så dro de ut og gikk fra landsby til landsby, og overalt forkynte de det gode budskapet og helbredet syke.»

På gresk heter det: «*euangelizoménoi kai therapeúontes*», dvs. «evangeliserte og helbredet». De to tingene hørte og hører fortsatt sammen.

Da Døperen Johannes var fengslet og måtte spørre om Jesus virkelig var «den som skulle komme», altså Israels Messias, svarer Jesus (Matteus 11,1ff): «Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser, og lamme går, spedalske renses, og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige.»

Så sier Jesus til folket om Johannes (11,7ff): «Fra døperen Johannes' dager og like til nå trenger himlenes rike (*basileia toon 'ouranoon*) seg fram, og de som trenger på, river det til seg.» Himlenes rike trenger seg fram, men det krever også at mennesker vil rive det til seg – eller ta imot det.

Lignelsene

Jesu lignelser forteller på en særskilt måte om «himlenes rike/Guds rike». Matteus forteller (13,10ff): «Da kom disiplene til Jesus og spurte: «Hvorfor taler du til dem i lignelser?» Han svarte: «Dere er det gitt å kjenne himmelrikets hemmeligheter (gresk: «*ta mystéria tes basileias toon 'ouranoon* = mysteriene i himlenes rike), men dem er det ikke gitt.»

Når Jesus forklarer lignelsen om såmannen (Matteus 13,18ff), sier han: «*Hver gang noen hører ordet om riket (altså himmelriket = gresk: basileía) og ikke skjønner det, kommer den onde og røver det som er sådd i hjertet ...*»

Så forteller Jesus en ny lignelse (13,24ff): «*Himmelriket (basileía toon 'ouranoon) kan sammenlignes med en mann som hadde sådd godt korn i åkeren sin. Og mens alle sov, kom fienden hans og sådde ugress ...*»

Jesus forklarer denne lignelsen slik (13,36ff): «*Den som sår det gode kornet, er Menneskesønnen. Åkeren er verden. Det gode kornet er rikets barn (gresk: 'oi 'uíoi tes basileías), ugresset er den ondes barn. Fienden som sådde ugresset, er djevelen ... Menneskesønnen skal sende ut sine engler, og de skal sanke sammen og ta bort fra hans rike (gresk: tes basileías) alt som fører til fall, og alle som gjør urett. Så skal han kaste dem i ildovnen ... Da skal de rettferdige skinne som solen i sin Fars rike (gresk: 'en te basileía tou patros 'autoon).*»

Lignelsen om ugresset i hveten og forklaringen av den er særstoff hos Matteus.

En annen lignelse handler om sennepsfrøet (13,31ff): «*Himlenes rike (basileía toon 'ouranoon) er likt et sennepsfrø som en mann sådde i åkeren sin. Det er mindre enn noe annet frø, men når det har vokst opp, er det større enn andre hagevekster ...*»

Denne lignelsen er også fortalt av Markus (4,30-32) og Lukas (13,18-19).

Både Matteus og Lukas forteller lignelsen om surdeigen. Slik står det i Matteus 13,33: «*Himlenes rike er likt en surdeig som en kvinne tok og la inn i tre mål mel, så det hele til slutt var gjennomsyret.*»

Lukas gjengir lignelsene om sennepsfrøet og surdeigen slik (13,18-20): «*Så sa Jesus: «Hva er Guds rike (basileía tou Theou) likt? Hva skal jeg sammenligne det med? Det er likt et sennepsfrø som en mann tok og sådde i åkeren sin. Det vokste og ble til et tre, og himmelens fugler bygde rede i greinene på det.*»

Igjen sa han: «Hva skal jeg sammenligne Guds rike med? Det er likt en surdeig som en kvinne tok og la inn i tre mål mel, så det hele til slutt var gjennomsyret.»

Fullendelsen av Guds Rike

Etter at Lukas har gjengitt de to lignelsene, gjengir han Jesu tale om den trange døren (13,23ff): «*Kjemp for å komme inn gjennom den trange døren!*» Jesus forteller så at noen kommer til å finne seg selv utenfor: «*Der skal dere gråte og skjære tenner når dere ser Abraham og Isak og Jakob og alle profetene i Guds rike (gresk: basileía tou Theou) mens dere selv blir kastet utenfor. Fra øst og vest og fra nord og sør skal mennesker komme og sitte til bords i Guds rike.*»

Det som beskrives her, er ikke at Guds rike bare er kommet nær ('eggiken), men at det er fullendt. Historiens løp er til ende.

Matteus har enda en lignelse om himlenes rike, den om fiskenoten (13,47ff). Den er ikke fortalt av Markus og Lukas. «*På samme måte er himlenes rike likt en dragnot som ble satt i sjøen og fanget fisk av alle slag. Da den var full, dro fiskerne den opp på stranden. De satte seg ned og samlet de gode fiskene i kar, men kastet ut de ubrukelige. Slik skal det gå ved verdens ende: Englene skal dra ut og skille de onde fra de rettferdige ...*»

«*Hvem er den største i himlenes rike (gresk: basileía toon 'ouranoon)?*» spør Jesus (Matteus 18,1ff). Markus og Lukas gjenforteller dette annerledes. Matteus fortsetter: «*Uten at dere vender om og blir som barn, kommer dere ikke inn i himmelriket (basileía toon 'ouranoon). Den som gjør seg selv liten som dette barnet, han er den største i himlenes rike.*»

Flere aspekter ved Himlenes rike

Vi ser at Jesu undervisning om himlenes rike (Matteus) og Guds rike (Markus og Lukas) har flere aspekter. Vi tar med noen til.

I Matteus 18,21ff finner vi historien om «den ubarmhjertige medtjeneren». Det er særstoff hos Matteus. Jesus svarer på et spørsmål fra Peter angående tilgivelse med denne lignelsen: «*Derfor kan himlenes rike sammenlignes med en konge som ville gjøre opp regnskap med tjenerne sine ...*»

I lignelsen om arbeiderne, som også er særstoff hos Matteus (20,1ff), sier Jesus: «*For himlenes rike er likt en jordeier som gikk tidlig ut en morgen for å leie folk til å arbeide i vingården sin ...*»

Den kjente fortellingen om Jesus og den rike mannen er ikke en lignelse, men en virkelig hendelse. Den er fortalt av både Matteus (19,16ff), Markus (10,17ff) og Lukas (18,18ff). Mannen kommer til Jesus og spør: «*Mester, hva skal jeg gjøre for å få evig liv?*» Etter en lengre samtale mellom Jesus og den rike, unge mannen, sier Jesus: «*Vil du være helhjertet, gå da bort og selg det du eier, og gi det til de fattige. Da skal du få en skatt i himlene (gresk: 'ouranois – flertall!) ...* Jesus fortsetter: «*Det er vanskelig for en rik å komme inn i himmelriket.*»

I sin gjengivelse bruker også Lukas det greske ordet 'ouranois, himlene, altså ikke Guds rike (Luk 18,22). Markus derimot skriver «Guds rike» (*basileía tou Theou*) (10,23.24).

Oppsummering

Vi kan konkludere med at evangeliene forkynner at «himlenes rike» eller «Guds rike» er kommet nær i og gjennom Jesus. Han forkynner rikets nærhet og kraft gjennom evangeliets ord og helbredelser, befrielser og dødeoppvekkelser. Men Guds rike kommer først i kraft og hele sin fylde ved Jesu gjenkomst. Vi kan også si det slik: Himlenes rikes nærhet vitner om Guds herlighet, men det er først ved Jesu gjenkomst at himlenes rike har *inntatt* jorden i hele sin fylde.